

ПОТЕНЦІАЛ ШКІЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СУСПІЛЬСТВА

**Олена Пометун, д.пед.н., проф.,
член-кореспондент НАПН України**

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Прискорення останніми роками інтеграції нашої країни в європейський та світовий економічний, соціальний та культурно-освітній простір обумовлює нові виклики, пов'язані з різноманітними впливами полікультурної реальності на українське суспільство та освіту зокрема. Полікультурність суспільства, окрім зростання зовнішньої відкритості України, є невід'ємною частиною внутрішнього розвитку та існування українського соціуму. Адже серед українського населення бачимо представників великої кількості етнічних, релігійних груп та інших сталих соціальних спільнот, відносини між якими часто не є безхмарними і породжують значну соціальну роз'єднаність і розпорошеність суспільства, а іноді й соціальну напругу.

Водночас культурні та поведінкові відмінності, які визначають належність людини до тієї чи іншої соціальної групи, є найбільш очевидним проявом різноманіття цінностей і точок зору демократичного суспільства. Це, як можна бачити, знаходить своє відображення у смаках людей, їх стосунках і цінностях, стилі життя і поглядах на світ, і є продуктом еволюції кожного народу і його пристосування до середовища проживання.

Отже, полікультурна реальність поточного етапу розвитку українського суспільства природньо збільшує потребу людей в інформації та навичках толерантної поведінки з одного боку, а з іншого — підштовхує трансформування свідомості людей у напрямі відкритості, поєднання різних культур та орієнтованості на діалог з їхніми представниками. Очевидно, що вирішення цих завдань вимагає комплексного підходу, проте система освіти як соціальний інститут володіє для цього унікальними можливостями. Наприклад, вона може забезпечити, щоб діти навчалися співпраці і конструктивній взаємодії набагато раніше, ніж починають проявлятися їх етноконфесійні та інші культурні відмінності.

Полікультурна освіта може і повинна виступати в ролі «відповідної реакції» на такі суспільні процеси, як:

- процеси глобалізації та інтеграції освіти;

- інтенсивна взаємодія між українськими та зарубіжними організаціями, окремими суспільними групами та громадянами;
- зростання екстремізму, агресії;
- необхідність формування толерантної свідомості;
- посилення релігійних течій, що мають негативний вплив, на молодих людей і т.д.

Це висуває відповідні завдання перед вітчизняною освітою, насамперед її гуманітарною складовою.

Сучасна шкільна історична освіта в Україні має відповідати цим реаліям і викликам часу і трансформуватись у полікультурну, яка може активно сприяти успішній інтеграції учня в сучасне полікультурне середовище, до єдиного культурного і освітнього простору і країни, і світу.

Ключова ідея пріоритетного відображення культурного різноманіття в курсах історії в цілому не нова для історичної освіти. Інтерес до цієї тематики помітно виріс в останні 10–15 років у роки незалежності. Про це свідчить, наприклад, значна кількість сюжетів з минулого українських регіонів і етносів у чинній шкільній програмі. Проте варто зазначити, що сучасні підходи до викладання певних сюжетів всесвітньої і вітчизняної історії, як і раніше, містять конфліктогенний потенціал і набагато менше уваги приділяють факторам соціального згуртування і співробітництва.

Натомість орієнтирам полікультурної освіти, зокрема європейської, відповідають зовсім інші, культурологічні та історико-культурні засади, коли в центрі уваги знаходяться різні системи цінностей, історичні образи і картини світу, етнічні та конфесійні особливості. Адже саме вони є об'єднуючим чинником, не дивлячись на численні соціально-політичні та ідеологічні відмінності між людьми і соціальними групами, що існують в рамках одного соціуму.

У сучасному світі посилюється також роль міграційних процесів, що призводять до появи нових діаспор і етноконфесійних спільнот у різних державах, які в перспективі здатні змінити етнолінгвістичну і расову картину світу. У зв'язку з цією проблемою слід зазначити, що в шкільних курсах історії недостатньо уваги приділяється ролі міграцій в історії, а якщо і приділяється, то, скоріше, як негативному чинник.

Однак далеко не положення чинних програм відповідають цим вимогам, так само як і не всі вчителі історії, володіють відповідними знаннями та уміннями. Адже досягненню завдань полікультурної освіти мають спри-

яти не лише зміни у змісті навчання, але і використання в освітньому процесі активних форм роботи — дискусій, дебатів, «круглих столів», а також інтерактивних методів і технології розвитку критичного мислення учнів у поєднанні з ресурсами Інтернету та проектною діяльністю учнів. Активні та інтерактивні методи проведення уроків, різноманітні форм урочної та позаурочної діяльності сприяють також згуртуванню і взаємодії дітей з різних соціокультурних спільнот в рамках школи.

Навчання історії, засноване на методологічних засадах гуманістичних принципах цінності людського життя і прав людини, демократичних цінностей та толерантності може перетворити шкільну історичну освіту на частину полікультурного освітнього середовища навчального закладу, що характеризується насамперед відкритістю — здатністю оперативно реагувати на освітні потреби соціуму і дитини й інтегрованістю — залученням потенціалу всіх предметів до розв'язання завдань полікультурної освіти. Таке середовище покликано не лише враховувати особливості учнів в їх культурної ідентифікації, а забезпечити цілісну полікультурну освіту — становлення особистості, здатної жити в умовах полікультурного простору, особистості творчої і толерантної, відповідальної, компетентної, готової до конструктивні дії в складних життєвих умовах.

Ключові слова: завдання, полікультурне суспільство, шкільна історична освіта.

ПОЗАКЛАСНА ТА ПОЗАШКІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ У ШКОЛАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Ірина Постоленко, к. пед. н., доц.

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

Метою дослідження є аналіз педагогічного процесу в школах Великої Британії, а саме його виховного компоненту, організації позакласної і позашкільної роботи з учнями. Як показує досвід, залучення учнів до позакласної та позашкільної роботи сприяє підвищенню результатів їх успішності в навчанні. Але, враховуючи той аспект, що учні мають досить завантажений графік навчання у школі, у багатьох британських